

МЕХАНІЗМИ ПУБЛІЧНОГО ПРАВЛІННЯ

УДК 343.85:343.352:614.2

DOI <https://doi.org/10.32840/1813-3401.2022.3.3>

М. А. Аніщенко

кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри соціальної медицини, громадського здоров'я, медичного та фармацевтичного права
Запорізького державного медичного університету

ФУНКЦІЇ ГРОМАДСЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЙ ЩОДО РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ АНТИКОРУПЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ У СФЕРІ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я

Стаття присвячена дослідженню функціоналу громадських організацій в сфері реалізації державної антикорупційної політики в сфері охорони здоров'я. В статті розглянуті основні функції представників громадськості в сфері протидії корупції в сфері охорони здоров'я за визначенням українського законодавства та особливості їх практичного здійснення в діяльності громадських об'єднань та інших представників громадськості. З'ясовано особливості негативного впливу корупційних порушень на ефективне функціонування державних інституцій та реалізації прав і свобод українських громадян та соціальні основи корупційних процесів в Україні, і розглянуто важливість подолання корупції для забезпечення сталого розвитку сучасного українського суспільства та держави. В статті розглянуто закордонний досвід залучення представників громадськості до контролю за виконанням українського антикорупційного законодавства в різних сферах суспільного буття, і в сфері охорони здоров'я зокрема. У статті проаналізовано та конкретизовано функціонал, що надано громадським організаціям та їх членам Законом України «Про запобігання корупції» та іншими нормативно-правовими актами, які регулюють діяльність громадських організацій та громадських активістів в сфері охорони здоров'я. В статті розглянуто особливості участі громадських організацій в українських парламентських антикорупційних слуханнях та запропоновано механізм залучення до зазначеного процесу представників громадських організацій, що спеціалізуються на здійсненні діяльності, спрямованої на виявлення та профілактику антикорупційної діяльності. В статті розглянуто перспективи проведення громадськими активістами освітніх і просвітницьких заходів в загальноосвітніх, професійно-технічних закладах та закладах вищої освіти, спрямованих на формування антикорупційної культури в дітей та молоді. В статті запропоновано заходи, спрямовані на заохочення до громадської діяльності в сфері реалізації державної антикорупційної політики активних громадських активістів шляхом запровадження державних стипендій та премій.

Ключові слова: антикорупційна діяльність, корупція, громадські організації, охорона здоров'я, громадський контроль, антикорупційна експертиза.

Постановка проблеми. Громадські організації відіграють значну роль у трансформації та розвитку суспільних інституцій в рамках сучасного українського суспільства. Особливо значна роль громадських організацій у становленні інституцій, що не мали значного поширення на протязі значного проміжку часу або існували номінально. Однією з таких сфер є державна антикорупційна політика, оскільки корупція є однією з найголовніших проблем розвитку як української держави,

так і сучасного українського суспільства. Фінансові втрати української держави від корупційних діянь приносять мільярдні збитки для бюджетів як на національному, так і на регіональному рівнях. Високий рівень корупції приносить іміджеві збитки країні, що є суттєвою перешкодою для залучення міжнародних інвестицій, у тому числі в сфері співробітництва з Міжнародним валютним фондом і виділення Україні міжнародної технічної допомоги для трансформації і розвит-

ку економічних і соціальних інституцій, що зменшує перспективи зростання ВВП та української економіки в цілому і, як наслідок, призводить до зниження рівня соціального комфорту та самопочуття українців, а це в свою чергу призводить до стимуляції трудової міграції і втрати трудових ресурсів. Зазначені проблеми є значною перепорою для вступу України до міжнародних інституцій, що загрожує реалізації геополітичної стратегії розвитку України. Всі перелічені факти свідчать про важливість зазначеної проблеми для подальшого розвитку держави. І роль громадськості у вирішенні зазначеної проблеми важко переоцінити, так як всі роки української незалежності громадськість через діяльність громадських активістів та громадських організацій завжди була одним з основних суб'єктів антикорупційної діяльності в країні, тому досить логічним виглядає наділення громадських організацій та інших елементів громадянського суспільства функціоналом в рамках реалізації державної антикорупційної політики. Зважаючи на те, що в суспільстві побутує думка, що існують суспільні інституції з високим рівнем корупційних ризиків і до них відносять і сферу охорони здоров'я. Саме тому в рамках зазначеного дослідження ми вирішили уточнити та конкретизувати функції громадських організацій щодо реалізації державної антикорупційної політики в сфері охорони здоров'я.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Тематика ролі та функцій громадських організацій в сфері охорони здоров'я не раз ставала об'єктом наукових досліджень. На сьогодні найбільш актуальні дослідження в цій сфері здійснили такі вчені як О. Бусол, В. Василевич, Т. Василевська, Є. Глушко, І. Зозуля, Ю.Лавренюк, Л.Маслова, М.Мельник, П.Михайленко, Є. Невмережицький, Т. Савченко, Л. Сопільняк, М. Хавронюк та інші. Зазначені вчені з'ясували механізми реалізації функціоналу громадських організацій щодо реалізації державної антикорупційної політики, дослідили закордонний досвід залучення представників громадськості до реалізації державної антикорупційної політики та конкретизували застосування функцій громадських організацій в цій сфері.

Мета статті. З'ясувати особливості функціоналу громадських організацій щодо реалізації державної антикорупційної політики в сфері охорони здоров'я.

Вклад основного матеріалу. Вплив громадських організацій на розвиток більшості сучасних

соціальних процесів важко переоцінити. Розвиток українського громадянського суспільства за роки української незалежності став одним з головних здобутків молоді української держави. Громадські організації та громадські активісти іноді сприяють розвитку як окремих соціальних інституцій, так і всього сучасного українського суспільства в цілому більше, ніж представники державної і місцевої влади, які мають спеціальні компетентності та відповідний функціонал. Не в останню чергу, високий рівень розвитку українського громадянського суспільства пов'язаний з європейською та американською матеріальною і методичною допомогою. Сьогодні громадські організації та окремі громадські активісти продовжують активно впливати на державну антикорупційну політику, в тому числі і в сфері охорони здоров'я. Сьогодні представники громадськості навіть наділені спеціальним функціоналом, що закріплено у відповідних нормативно-правових актах. І аналіз сучасних тенденцій в цій сфері, з високою вірогідністю, дає нам можливість прогнозувати подальше розширення зазначеного функціоналу як в рамках вже існуючих, так і нових нормативно-правових актах. Головними факторами нашого прогнозу є те, що кількість представників громадськості, що переймаються проблемами виявлення фактів корупційної діяльності в сфері охорони здоров'я з кожним роком невпинно збільшується, як і соціальний запит на посилення громадського контролю за діяльністю закладів охорони здоров'я на предмет дотримання антикорупційного законодавства.

Як зазначає В. Василевич, корупція в Україні – це наслідок політичних, соціальних і економічних проблем нашої країни і тому застосування ефективних превентивних механізмів запобігання корупції є однією з найважливіших проблем, яку намагається вирішити сучасна українська держава [4, с. 209]. Зважаючи на важливість зазначеної проблеми держава та українське суспільство актуалізують заради вирішення цієї проблеми всі наявні ресурси. Одним з таких ресурсів є громадськість. Україна має хоч і недосконале, але численне громадянське суспільство зі своєю структурою та функціоналом і на сьогодні суб'єкти громадянського суспільства ведуть активну боротьбу проти порушення антикорупційного законодавства і є союзниками держави та місцевого самоврядування в процесі вирішення зазначеної проблеми.

Перед тим, як проаналізувати особливості антикорупційного потенціалу представників

громадськості, розглянемо саме поняття громадськості та потенційних суб'єктів антикорупційної діяльності в сфері охорони здоров'я, яких можна віднести до представників громадськості. На думку Є. Глушко: «Відповідно до українського законодавства під громадськістю розуміється одна або більше фізичних чи юридичних осіб, їх об'єднання, організації, групи, які діють згідно українського законодавства або практикою» [3, с.113]. Тобто, як бачимо до поняття «громадськість» є максимально широким поняттям, до якого належить велика кількість фізичних і юридичних осіб, до яких можна віднести як формалізовані громадські об'єднання, так і неформальні.

Діяльність всіх формалізованих представників громадянського суспільства регулюється законом України «Про громадські об'єднання», зазначене поняття визначається наступним чином: «Громадське об'єднання - це добровільне об'єднання фізичних осіб та/або юридичних осіб приватного права для здійснення та захисту прав і свобод, задоволення суспільних, зокрема економічних, соціальних, культурних, екологічних, та інших інтересів» [6]. Однією із сфер, в якій громадські об'єднання та їх члени приймають активну участь, є сфера охорони здоров'я. Високий інтерес саме до цієї сфери зумовлений тим, що медицина, як і інші структурні компоненти системи охорони здоров'я, є важливим елементом соціального комфорту та самопочуття, тому до сфери охорони здоров'я прикутий особливий інтерес, і не в останню чергу через високий рівень корупціогенності.

Закон України «Про запобігання корупції», в статті 21 наділяє громадськістю певною сукупністю антикорупційних функцій та прав. Зазначений закон на сьогодні є основним нормативно-правовим актом, що регулює функціонал громадських об'єднань та інших представників громадськості в сфері щодо реалізації державної антикорупційної політики в рамках різних соціальних інституцій, і в тому числі це стосується і сфери охорони здоров'я.

Так, у першу чергу громадські організації та активісти мають право «повідомляти про виявлені факти вчинення корупційних або пов'язаних з корупцією правопорушень, реальний, потенційний конфлікт інтересів спеціально уповноваженим суб'єктам у сфері протидії корупції, Національному агентству, керівництву чи іншим представникам органу, підприємства, установи чи організації, в яких були вчинені ці

правопорушення або у працівників яких наявний конфлікт інтересів, а також громадськості» [8]. Тобто зазначені права є вираженням інформаційної та спонукальної функцій. Їх сутність полягає в тому, що громадські організації та активісти мають право виявляти певні ознаки корупційної діяльності у всіх сферах суспільної діяльності, у тому числі і охороні здоров'я та інформувати спеціалізовані антикорупційні органи, згідно компетенції, в свою чергу, мають ініціювати відповідні перевірки та слідчі дії. В той же час, громадські організації та окремі громадські активісти суттєво полегшують роботу спеціалізованим антикорупційним органам тим, що через відносно велику кількість представників громадського сектору та через здійснення власних функцій по всій території України, вони можуть оперативно виявляти ознаки порушення антикорупційного законодавства, що сприяє підвищенню ефективності антикорупційної діяльності держави та збільшення кількості фактів виявлення порушень антикорупційного законодавства.

На думку О. Бусол, національні антикорупційні стратегії країн центральної та східної Європи передбачають активні дії представників громадськості у якості суб'єкта антикорупційної діяльності, у том числі і на рівні активного та пасивного контролю за діяльністю державних та муніципальних органів [1]. У даному випадку зазначений аспект діяльності громадських організацій полягає в тому, що вони, здійснюючи моніторинг діяльності органів державної та місцевої влади проводять власну незалежну діяльність з приводу оцінки тих чи інших адміністративних функцій на предмет можливого порушення антикорупційного законодавства. Для того, щоб зазначена діяльність була ефективною, українське законодавство передбачає, що громадськість має право запитувати та одержувати від державних органів, органів влади Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування в порядку, передбаченому Законом України "Про доступ до публічної інформації", інформацію про діяльність щодо запобігання корупції [7]. Надання зазначеного права суттєво посилює функціонал громадських діячів та громадськості в сфері виявлення окремих фактів порушення антикорупційного законодавства як в цілому, так і окремих сферах, в тому числі в сфері охорони здоров'я. Важливість зазначеної опції полягає в тому, що у представників державних і місцевих органів,

що вчиняють корупційні дії, завжди є спокуса приховати факти власних неправомірних діянь у великих масивах звітності та іншої важливої інформації. Зазначений прийом може не аналізуватися відповідними державними антикорупційними органами у випадку відсутності ознак правопорушень. Тому уточнення певних фактів діяльності державних та місцевих органів влади громадськими активістами під час аналізу антикорупційної діяльності органів державного та самоврядного управління в сфері охорони здоров'я, – є необхідною складовою оцінки виконання антикорупційного законодавства.

Останнім часом українські громадські організації отримують потужну підтримку європейських донорів, які допомагають робити прозорою діяльність місцевих органів в сфері охорони здоров'я. Особливо активною в цій діяльності є ПРООН. Як приклад, можемо виділити «грантовий конкурс, що було організовано Програмою ООН із відновлення та розбудови миру за технічної підтримки ГО «Взаємодія-Плюс» за фінансування Європейського Союзу та урядів Данії, Швейцарії та Швеції. Конкурс Програми малих грантів (ПМГ) спрямовано на відновлення ефективного врядування та просування примирення в охоплених збройним конфліктом громадах Донеччини та Луганщини (на підконтрольних уряду України територіях), що відповідає Цілі сталого розвитку 16 «Мир, справедливість і сильні інститути» [16]. Зазначений конкурс є одним з низки подібних, що спрямовані на підтримку громадських діячів, що мають наміри забезпечувати прозорість діяльності місцевих органів влади, у тому числі і в сфері охорони здоров'я. Реалізація зазначених проєктів сприяє тому, що представники місцевої влади, що здійснюють управління в тому числі в сфері охорони здоров'я, повинні звітувати про власну діяльність в автоматичному режимі за допомогою вебсайтів, мобільних додатків, спеціалізованих порталів, тощо. Зазначена діяльність входить у функціонал самих органів, регулюючих сферу охорони здоров'я, але через те, що значний проміжок часу зазначені органи не могли забезпечити власну підзвітність на високому технологічному рівні через брак політичної волі та коштів на зазначену діяльність. Саме тому ЄС через посольства урядів Данії, Швейцарії та Швеції вирішив надати гуманітарну технічну допомогу, яка повинна через співпрацю органів управління охороною здоров'я, місцевого самоврядування, антикорупційних органів та пред-

ставників громадськості повинна зменшити рівень корупції в сфері охорони здоров'я.

Важливим напрямом функціоналу громадських організацій в сфері запобігання корупції є «право проводити, замовляти проведення громадської антикорупційної експертизи нормативно-правових актів та проєктів нормативно-правових актів, подавати за результатами експертизи пропозиції до відповідних органів, отримувати від відповідних органів інформацію про врахування поданих пропозицій» [8]. Зазначена функція дає можливість громадським об'єднанням вже на професійному рівні протидіяти розповсюдженню корупційних практик в сфері охорони здоров'я. В даному випадку основним інструментом є не виявлення підозрілої поведінки лікарів, молодшого медичного персоналу та адміністрації медичних закладів, а вже проведення фахової експертизи та вдосконалення нормативно-правової бази в сфері протидії корупції. Зазначений функціонал повинен здійснюватися на основі спеціальної фахової підготовки. Саме для цього одному чи кільком органам, що опікуються антикорупційною діяльністю, можна створити відповідний підрозділ по роботі з громадськими об'єднаннями. Зазначений займався би розробкою відповідних методичних матеріалів з приводу фахової оцінки та експертизи випадків корупційної діяльності. Вказаний підрозділ міг би проводити тренінгові заняття з освоєння навичок проведення громадської антикорупційної експертизи. В перспективі громадські діячі зі специфічними знаннями та досвідом проведення антикорупційної експертизи зможуть згодом стати кадровим підсиленням українських антикорупційних органів.

Крім того, представники громадськості можуть «брати участь у парламентських слуханнях та інших заходах з питань запобігання корупції» [8]. Зазначена функція суттєво піднімає престижність діяльності громадських об'єднань і громадських активістів в сфері впливу на формування антикорупційної черги денної в країні.

В той же час, слід відмітити, що антикорупційні парламентські слухання в Україні відбуваються дуже рідко. Ледь не останні з яких проводилися в 2017 році [5]. І в рамках зазначених парламентських антикорупційних парламентських слухань була мінімальна присутність представників громадськості. В той же час для того, щоб представники громадськості дійсно стали суб'єктами антикорупційних парламентських слухань, слід закріпити цю функцію

о відповідних нормативно-правових актах, що регулюють сферу проведення парламентських слухань. Одним з таких документів є Постанова Верховної Ради України «Про затвердження положень про проведення парламентських слухань у Верховній Раді України та слухань у комітетах Верховної Ради України» [15], що на жаль на сьогодні втратила чинність. На нашу думку, доцільно було б прийняти нову постанову, яка б уточнила правила проведення парламентських слухань, у тому числі в пункті допуску до участі представників громадськості. На нашу думку, треба, застосовуючи метод квотування, виділити окрему квоту представникам громадськості з особливим акцентом на представників сфери, з якої відбуваються громадські слухання. Особливе місце в рамках парламентських слухань повинні зайняти громадські діячі, що спеціалізуються на сфері охорони здоров'я. Так, як всі важливі та доленосні рішення в сфері антикорупційної діяльності повинні прийматися за участі і з врахуванням думки спеціалістів з протидії антикорупції в сфері охорони здоров'я.

На думку Є. Невмережицького, негативним процесам, що сприяли зростанню корупції в Україні, певною мірою сприяє неврегульованість політичної системи суспільства, гальмування з проведенням адміністративної реформи, в процесі якої повинні бути конкретизовані і законодавчо визначені місце, роль та повноваження окремих елементів, механізму держави відповідно до принципів розподілу влади [13]. Саме тому, на сьогоднішньому етапі розвитку сучасної української держави важливо, щоб представники громадськості мали можливість вносити законодавчі ініціативи. Це сприятиме як підвищенню рівня урегульованості відносин в сфері охорони здоров'я між її об'єктами та суб'єктами, так і зменшити потенційні корупційні виклики через високий рівень вмотивованості громадських діячів, більшість з яких або членів їх родин безпосередньо постраждали від корупційних злочинів та проступків, що скоювались представниками закладів охорони здоров'я. Тому законодавчі ініціативи представників громадськості мають велике значення для подолання корупції як в сфері охорони здоров'я, так і в рамках сучасного українського суспільства загалом.

Саме тому логічним є те, що українське законодавство надає право представникам громадськості «вносити пропозиції суб'єктам права законодавчої ініціативи щодо вдосконалення

законодавчого регулювання відносин, що виникають у сфері запобігання корупції» [8]. В зазначеному випадку акцентується увага більше на представниках саме громадських об'єднань, які мають статус юридичної особи. В той же час активна взаємодія всіх учасників антикорупційного руху в сфері охорони здоров'я між собою повинна сприяти напрацюванню законодавчих ініціатив та механізмів їх актуалізації саме на законодавчому рівні. На практиці це означає, що будь-який представник громадськості може запропонувати законодавчу ініціативу та через формалізовані громадські об'єднання в кооперації з суб'єктами законодавчої ініціативи (Верховна Рада України, Кабінет Міністрів України тощо) почати процедуру імплементації законодавчої ініціативи.

Антикорупційний процес в сфері охорони здоров'я вимагає наукових досліджень з приводу актуалізації тих чи інших антикорупційних процедур та ініціатив. Специфіка сфери охорони здоров'я полягає в тому, що вона побудована на перманентних інноваціях, які необхідно впроваджувати як реакцію на виклики сьогодення. В сфері охорони здоров'я постійно впроваджуються нові медичні препарати та інноваційні методи лікування. Через це існує велика кількість корупційних ризиків через недобросовісність лікарів, які прагнуть отримати неправомірну вигоду на нових препаратах та методах лікування і використання яких не є виправданим через те, що існують більш дешеві і не менш ефективні аналоги.

Для того, щоб отримати фахову наукову точку зору для уточнення правильності дій працівників сфери охорони здоров'я в рамках надання медичної допомоги окремому пацієнтові чи групі пацієнтів в рамках українського законодавства за представниками громадськості закріплене право «проводити, замовляти проведення досліджень, у тому числі наукових, соціологічних тощо, з питань запобігання корупції» [8]. На нашу думку зазначені дослідження повинні відбуватися з використанням методів експертного опитування та вибіркового описового соціологічного дослідження з використанням інструментарію соціологічного анкетування та інтерв'ю [14]. Експертні опитування надають можливість оцінювати ті чи інші потенційно корупційні діяння спеціалістів з системи охорони здоров'я з точки зору фахових спеціалістів вузькопрофільного спрямування. Використання описових соціологічних досліджень

є доцільним для з'ясування масовості до певного корупційного діяння в розрізі території і соціально-демографічних показників. Представники громадських об'єднань можуть проводити подібні дослідження самостійно або винаймати професіоналів у зазначеній сфері.

На думку В. Соловйова, інформування населення з питань запобігання корупції є одним з важливих елементів всієї антикорупційної політики держави [17]. Зазначений функціонал, на нашу думку, доцільно реалізовувати у кооперації між представниками громадськості та підрозділів з подібним функціоналом НАБУ та інших антикорупційних органів, що на даний момент функціонують на території України. Це дасть можливість ефективно пояснювати широким верствам населення основні аспекти порушення антикорупційного законодавства та шкоду подібних діянь для функціонування як окремих суспільних інституцій, так і всього українського суспільства в цілому.

На думку Ю. Мосаєва, одним з важливих факторів корупції в сфері охорони здоров'я є рольовий конфлікт працівників охорони здоров'я, зокрема фармацевтів [12, с.178]. Наведена форма рольового конфлікту є типовою для всієї сфери охорони здоров'я, коли лікар чи фармацевт мають спокусу скористатися власними професійними повноваженнями та порекомендувати препарати не за протоколами лікування у випадку лікаря або більш дорогі аналоги у випадку фармацевта.

Крім того, Закон України «Про запобігання корупції» покладає на громадськість право «здійснювати громадський контроль за виконанням законів у сфері запобігання корупції з використанням при цьому таких форм контролю, які не суперечать законодавству» [8]. Здійснення громадського контролю витікає і з опису попереднього функціоналу, яким наділяється громадськість, але виділення громадського контролю саме в окрему функцію є цілком виправданим, так як громадський контроль може бути реалізованим комплексно представниками громадського об'єднання або коаліцією із залученням представників кількох об'єднань. Однак, на нашу думку, питання методів та способів громадського антикорупційного контролю потребує уточнень на нормативно-правовому рівні. Загалом значення громадського контролю в сфері охорони здоров'я важко переоцінити, так як випадки порушення антикорупційного законодавства в цій сфері можуть створювати

потенційні загрози пацієнтам. Так, в 2014 році громадські діячі разом з лікарями провели спільні заходи з громадського контролю та, навіть, організували мітинг біля суду з метою сприяння перевірки фактів порушення порядку видачі препаратів рекомендованих для лікування гепатиту С [2]. Зазначений випадок є один із сотень актів громадського контролю. В той же час активізація представників громадськості в сфері громадського контролю породила кілька проблем. Серед них можна виділити наступні: відсутність етичних рамок та правил здійснення громадського контролю та імплементація результатів громадського контролю. Перша з визначених нами проблем полягає в тому, що часто представники громадських організацій та інших видів громадських об'єднань в процесі здійснення громадського контролю не контролюють власну поведінку, що призводить до конфліктів з представниками медичних закладів, чиновниками зі сфери охорони здоров'я та, навіть, правоохоронними органами. Після зазначених випадків часто представники громадськості, не визнаючи порушень громадського порядку, апелюють до українців з «меседжами» з приводу злочинності та корупційності системи охорони здоров'я. Актуалізація подібних негативних сценаріїв здійснення громадянських перевірок призводить суттєвих перешкод у поширенні демократичних практик та нівелює здобутки громадянського суспільства через дискредитацію та зменшення рівня суспільної довіри. Тому напрацювання правил здійснення громадського контролю та стандартів поведінки громадських діячів стало б суттєвим кроком в професіоналізації здійснення громадського контролю щодо виконання норм антикорупційного законодавства в сфері охорони здоров'я. Відповідність правилам певного етичного кодексу в сфері здійснення антикорупційних перевірок стало б мірилом спроможності тих чи інших представників громадськості виконувати відповідний функціонал. Громадські активісти, що не будуть дотримуватися відповідних правил, повинні отримати догану та осуд від громадськості.

Слід зазначити, що крім всього переліченого, функціонал громадських організацій в сфері дотримання антикорупційного законодавства передбачає можливість здійснення і інших дій в сфері реалізації державної антикорупційної політики в сфері охорони здоров'я, що не передбачена і не забороняється чинними

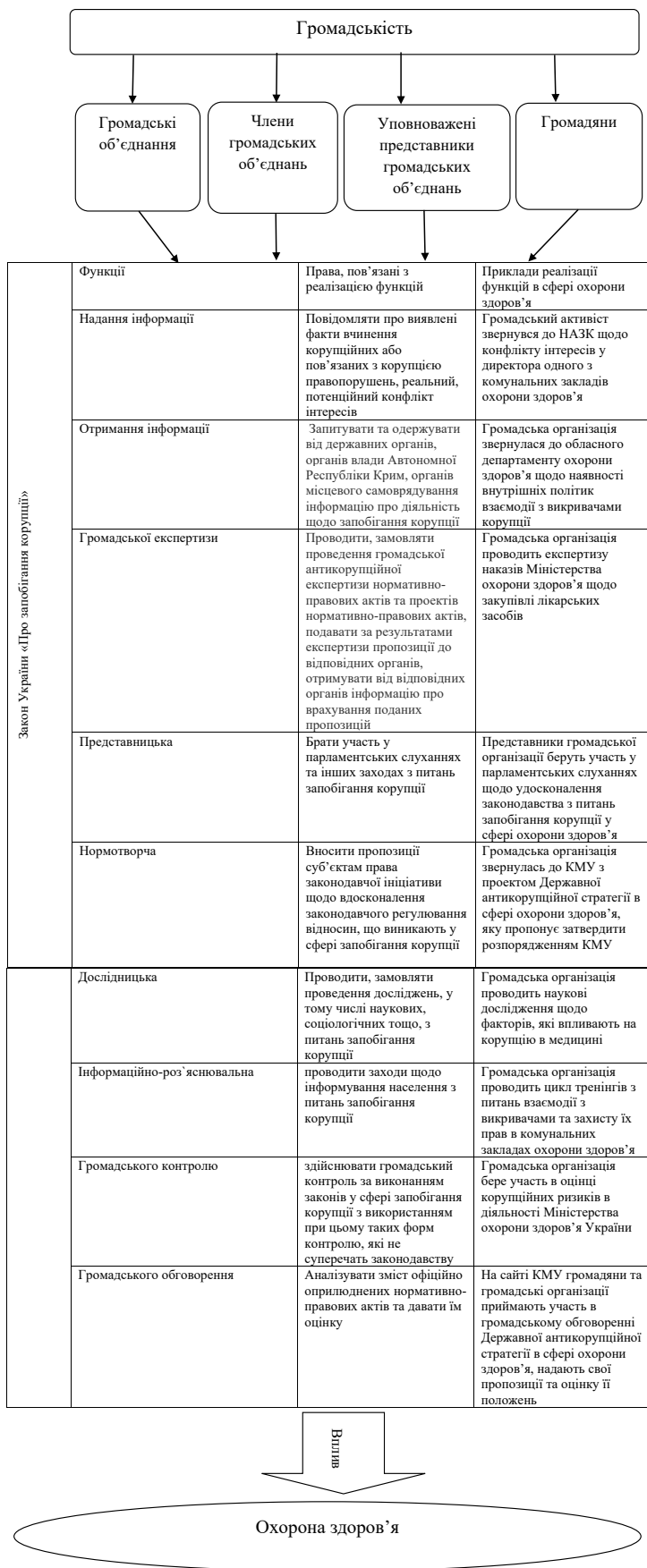

Рис. 1. Участь громадськості в реалізації державної антикорупційної політики в сфері охорони здоров'я

нормативно-правовими актами. Зазначений функціонал створює потенційну можливість появи новацій в сфері протидії корупції в сфері охорони здоров'я.

Схематично питання участі громадськості в реалізації державної антикорупційної політики в сфері охорони здоров'я зображені на рисунку 1.

Одним з важливим елементів розширення чи впорядкування функції громадських організацій щодо реалізації державної антикорупційної політики в сфері охорони здоров'я є адаптація кращих міжнародних практик в цій сфері до українського законодавства та практики. І. Зозуля та Л. Сопільник в своєму дослідженні проаналізували практики залучення громадськості до здійснення антикорупційної діяльності в таких країнах як Румунія, Японія, Фінляндія, Нідерланди та інших країнах [9]. На нашу думку, головними висновками за результатами зазначеного дослідження є те, що існує три основних компоненти, які роблять роботу представників громадськості в сфері запобігання корупції ефективною. Це, у першу чергу, наявність стратегії залучення представників громадськості до антикорупційної діяльності. В другу чергу, це створення бази даних потенційних корупційних діянь через виявлення фактів різкого збагачення окремих лікарів, фармацевтів та інших представників сфери охорони здоров'я. Подібні факти могли б відслідковуватися одними громадськими організаціями, а інші громадські організації, отримавши зазначені факти, могли б аналізувати особливості професійної та господарської діяльності. Саме такий симбіоз діяльності різних громадських діячів і дає позитивний ефект впливу громадськості на антикорупційну діяльність через структуру та координацію спільних дій. Позитивним міг би бути і досвід формування платформи громадських антикорупційних розслідувань за аналогією з журналістськими розслідуваннями. Для цього слід поєднати зусилля представників громадськості та журналістів, які спеціалізуються на антикорупційних журналістських розслідуваннях, у тому числі і в сфері охорони здоров'я.

Для подальшого вдосконалення системи залучення представників громадськості до системи протидії порушень антикорупційного законодавства в сфері охорони здоров'я, необхідно включити громадськість до пріоритетних напрямів антикорупційної політики України [10]. Тобто, формалізувати та підвищити статус представників громадськості, які будуть боротися з корупційними проявами в сфері охорони здоров'я. Одним з варіантів підвищення статусу громадських діячів в сфері антикорупційної діяльності, є запровадження державних премій і стипендій для громадських діячів, що активно проявляють себе на ниві антикорупційної діяльності. В даному випадку у разі запровадження стимулів для представників громадськості в сфері охорони здоров'я відкривається повноцінний соціальний ліфт, який може дати можливість представникам громадськості суттєво підвищити власний соціальний статус, що могло б стати значним стимулом для боротьби з корупцією на всіх рівнях.

Одним з важливих компонентів впливу громадськості в сфері зниження толерантності українського населення до корупції є робота з дітьми та молоддю. Саме тому Л. Масло ва та Т. Савченко пропонують на «конкурсних засадах, залучати громадські організації до загальноосвітніх, професійно-технічних і вищих навчальних закладах з метою формування негативного ставлення молоді до корупції» [11, с. 35]. В цілому, зазначена думка є слушною і має значні перспективи, але проведення відповідних конкурсів, погодження на рівні міністерств освіти і науки та охорони здоров'я є досить довгим процесом, тому доцільніше почати з проведення окремих навчальних заходів з формування антикорупційної культури в дітей та молоді за допомоги громадських активістів, що пройшли навчання в рамках міжнародних антикорупційних шкіл.

Висновки та пропозиції. Антикорупційна діяльність в сфері охорони здоров'я є важливою сферою діяльності, яка сприяє подоланню корупції у одній з найбільш корупційних, на думку українців, сфер суспільного буття. Особливістю розвитку українського громадянського суспільства є те, що здійснення антикорупційної діяльності є давньою традицією як громадських організацій, так і окремих громадських активістів. Важливу роль у підтримці та професіоналізації діяльності представників громадського сектору в сфері антикорупційної діяльності відіграють посольства європейських держав та США через

реалізацію великих грантових проектів та міжнародної технічної допомоги з акцентуацією на подолання корупції як соціально-культурного явища. На сьогодні, представники громадськості мають можливість здійснювати заходи виходячи з функціоналу, щодо реалізації державної антикорупційної політики в сфері охорони здоров'я, виходячи з визначеного функціоналу Законом України «Про запобігання корупції». В рамках зазначеного закону представники громадськості можуть займатися громадським контролем за виконанням антикорупційного законодавства в сфері охорони здоров'я, приймати участь в парламентських антикорупційних слуханнях, пропонувати зміни до нормативно-правових актів в сфері здійснення антикорупційної діяльності. Незважаючи на значний функціонал представників громадськості в сфері здійснення антикорупційної діяльності в сфері охорони здоров'я, він вимагає суттєвого вдосконалення через адаптацію закордонного досвіду та впровадження інновацій.

Список використаної літератури:

1. Бусол О. Ю. Національні антикорупційні стратегії та участь громадськості в протидії корупції у країнах центральної та східної Європи. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Юриспруденція.* 2013 № 6-3 том 1. С.35-38.
2. Врачи и общественники протестуют возле Дарницкого райсуда против регистрации медпрепарата без клинических испытаний. URL: <https://interfax.com.ua/news/pharmacy/232595.html>
3. Глушко Є. В. Проблеми розуміння категорії "громадськість" у контексті протидії корупції. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету.* 2014. Вип. 10–2(1). С. 113–115.
4. Державна антикорупційна політика і запобігання та протидія корупції на публічній службі в органах державної влади і органах місцевого самоврядування: монографія / В. В. Василевич та ін. Київ: Видавництво. Ліра. К, НАДУ, 2016. 524 с. С. 54.
5. Директор НАБУ Артем Ситник на парламентських слуханнях з антикорупційної політики (24.05.2017). URL: <https://nabu.gov.ua/novyny/dyrekto-r-nabu-artem-sytnyk-na-parlamentskyh-sluhanniah-z-antukorupciynoyi-polityky-24052017>
6. Про громадські об'єднання: Закон України від 22.03.2012 № 4572-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4572-17#Text>.
7. Про доступ до публічної інформації: Закон України від 13.01.2011 № 2939-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2939-17#Text>.

8. Про запобігання корупції: Закон України від 14.10.2014 № 1700-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18#Text>.
9. Зозуля І., & Сопільник Л. Міжнародний досвід залучення громадськості до запобігання та протидії корупції. *Scientific Notes of Lviv University of Business and Law*, 2020, 26, 113-117.
10. Лавренюк Ю.Ф. Пріоритетні напрями антикорупційної політики України. *Державне управління* 2014 №1(1). С.53-55.
11. Маслова Л.А., Савченко Т.Б. Роль громадських організацій у формуванні антикорупційної моделі поведінки молоді. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2011. № 4. С.35-37.
12. Мосаєв Ю.В. Соціальні та правові конфлікти соціальних ролей фармацевта. *Збірник тез доповідей науково-практичної конференції з міжнародною участю молодих вчених та студентів «Актуальні питання сучасної медицини і фармації 2019»*. Запоріжжя, Запорізький державний медичний університет. 2019. С.178.
13. Невмержицький Є. В. Корупція як соціально-політичний феномен : автореф. дис... д-ра політ. наук: спец. 23.00.02. НАН України, К., 2009. 34 с URL: <http://www.disslib.org/koruptsia-jak-sotsialno-politychnyi-fenomen.html>
14. Паніна Н.В. Технологія соціологічного дослідження. Київ. Наукова думка, 1995. 145 с
15. Про затвердження положень про проведення парламентських слухань у Верховній Раді України та слухань у комітетах Верховної Ради України: постанова Верховної Ради України від 11.12.2003 № 1385-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1385-15#Text>.
16. ПРООН оголошує грантовий конкурс для ОГС Донецької та Луганської областей. URL: <https://www.ua.undp.org/content/ukraine/uk/home/recovery-and-peacebuilding/grant-opportunities-UN-RPP/undp-announces-the-call-for-proposals-for-csos-in-donetsk-and-luhansk-oblasts.html>
17. Соловійов В. М. Запобігання і протидія корупції в державному управлінні України: монографія. Київ. Ін-т законодавства Верховна Рада України, 2012. 508 с.

Anishchenko M. A. Functions of public organizations regarding the implementation of state anti-corruption policy in the field of health

The article is devoted to the study of the functionality of public organizations in the implementation of state anti-corruption policy in the field of health care. The article considers the main functions of public representatives in the field of combating corruption in the field of health care according to the definition of Ukrainian legislation and the peculiarities of their practical implementation in the activities of public associations and other members of the public. The peculiarities of the negative impact of corruption violations for the Ukrainian state and Ukrainian citizens and the social basis of corruption processes in Ukraine are clarified and the importance of overcoming corruption for modern Ukrainian society is considered. The article considers the foreign experience of involving public representatives in monitoring the implementation of Ukrainian anti-corruption legislation in various spheres of public life and in the field of health care in particular. The article analyzes and concretizes the functionality provided to public organizations and their members by the Law of Ukraine "On Prevention of Corruption" and other regulations governing the activities of public organizations and public activists in compliance with Ukrainian health legislation. The article considers the peculiarities of participation of public organizations in Ukrainian parliamentary anti-corruption hearings and proposes a mechanism for involving representatives of public organizations specializing in the implementation of activities aimed at detecting and preventing anti-corruption activities. The article considers the prospects of public activists' educational and educational activities in secondary, vocational and higher education institutions aimed at forming an anti-corruption culture in children and youth. The article proposes measures aimed at encouraging public activities in the field of implementation of state anti-corruption policy of active public activists through the introduction of state scholarships and awards.

Key words: Anti-corruption, corruption, public organizations, health care, public control, anti-corruption expertise.